

Wehikuł czasu, czyli do czego przydają się zabytki?

**Materiały edukacyjne z zakresu
dziedzictwa kulturowego**

**NARODOWY INSTYTUT
DZIEDZICTWA**
NATIONAL HERITAGE BOARD OF POLAND

Cykl integrujący lekcje języka polskiego i historii w gimnazjum

Poniższe propozycje scenariuszy lekcji łączą treści nauczania z zakresu historii i języka polskiego. Zajęcia mają pogłębiać zainteresowanie dziedzictwem kulturowym – sprzyja temu atmosfera zabawy i sportowej rywalizacji, a także zainspirować do tworzenia przez uczniów własnych utworów literackich, publicystycznych i plastycznych.

Podstawa programowa – III etap edukacyjny

HISTORIA

Cele kształcenia – wymagania ogólne

Uczeń:

- dostrzega zmiany w życiu społecznym oraz ciągłość w rozwoju kulturowym i cywilizacyjnym;
- wyszukuje oraz porównuje informacje pozyskane z różnych źródeł i formułuje wnioski;
- wyjaśnia znaczenie poznawania przeszłości dla rozumienia świata współczesnego;
- tworzy narrację historyczną, integrując informacje pozyskane z różnych źródeł.

Treści kształcenia – wymagania szczegółowe

Uczeń:

- 12.3.** rozpoznaje zabytki kultury średniowiecza, wskazując różnice pomiędzy stylem romańskim a stylem gotyckim, z uwzględnieniem przykładów z własnego regionu;
- 19.5.** rozpoznaje reprezentatywne obiekty sztuki renesansowej na ziemiach polskich ze szczególnym uwzględnieniem własnego regionu;
- 20.5.** rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury baroku, odwołując się do przykładów architektury i sztuki we własnym regionie;
- 26.4.** rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia i charakteryzuje przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu;
- 33.3.** ocenia osiągnięcia Królestwa Polskiego w gospodarce, kulturze i szkolnictwie.

JĘZYK POLSKI

Cele kształcenia – wymagania ogólne

Uczeń:

- doskonali sprawność analizy i interpretacji tekstów kultury;
- zyskuje świadomość funkcji środków językowych, które służą formułowaniu wypowiedzi.

Treści kształcenia – wymagania szczegółowe

Uczeń:

I.1.2. wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje;

I.1.10. rozróżnia gatunki publicystyczne prasowe, radiowe i telewizyjne (artykuł, wywiad, reportaż);

III.1.2. stosuje zasady organizacji tekstu zgodne z wymogami gatunku, tworząc spójną pod względem logicznym i składniowym wypowiedź na zadany temat;

III.1.4. dokonuje starannej redakcji tekstu napisanego ręcznie i na komputerze;

III.1.8. świadomie, odpowiedzialnie, selektywnie korzysta (jako odbiorca i nadawca) z elektronicznych środków przekazywania informacji, w tym z Internetu, sprawnie posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą polszczyzny; zna granice stosowania slangu młodzieżowego;

III.2.3. tworząc wypowiedzi, dąży do precyzyjnego wyśławiania się; świadomie dobiera synonimy i antonimy dla wyrażenia zamierzonych treści; stosuje związki frazeologiczne, rozumiejąc ich znaczenie;

III.2.10. operuje słownictwem z określonych kręgów tematycznych (na tym etapie rozwijanym i koncentrującym się przede wszystkim wokół tematów: rozwój psychiczny, moralny i fizyczny człowieka; społeczeństwo i kultura; region i Polska);

SP II.2.11. identyfikuje: opowiadanie, powieść, baśń, legendę, mit, bajkę, fraszkę, wiersz, przysłowie, komiks.

Wehikuł czasu, czyli do czego przydają się zabytki?

Czas trwania: dwie godziny lekcyjne

CELE OGÓLNE

- rozwijanie świadomości na temat znaczenia dziedzictwa kulturowego,
- rozbudzanie zainteresowania materialnymi świadectwami przeszłości.

CELE OPERACYJNE LEKCJI

Po lekcji uczeń:

- rozumie pojęcie „zabytek”,
- zna prawne formy ochrony zabytków w Polsce,
- rozpoznaje zabytki szczególnie cenne dla polskiej kultury,
- dostrzega zabytki w swoim regionie,
- określa rolę zabytków we współczesnej rzeczywistości (w tym: w literaturze, w filmie, w turystyce, w krajobrazie),
- potrafi uczestniczyć w rozmowie na temat dziedzictwa kulturowego,
- interesuje się kwestiami związanymi z dziedzictwem narodowym,
- potrafi współpracować w grupie podczas wykonywania zadań.

WYKAZ NABYWANYCH UMIEJĘTNOŚCI

- korzystanie z przekazywanych informacji,
- formułowanie argumentów w dyskusji,
- posługiwanie się terminologią związaną z zabytkami i ich ochroną,
- rozumienie znaczenia dziedzictwa,
- napisanie notatki,
- współpracowanie w grupie.

METODY NAUCZANIA

Dyskusja, rozmowa nauczająca, praca w grupach, „burza mózgów”, działania praktyczne, mapa mentalna.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE (w załącznikach)

Prezentacja „Ochrona zabytków – jak i po co?” (**załącznik nr 1**), karty do gry memo (**załącznik nr 2**).

PRZEBIEG LEKCJI

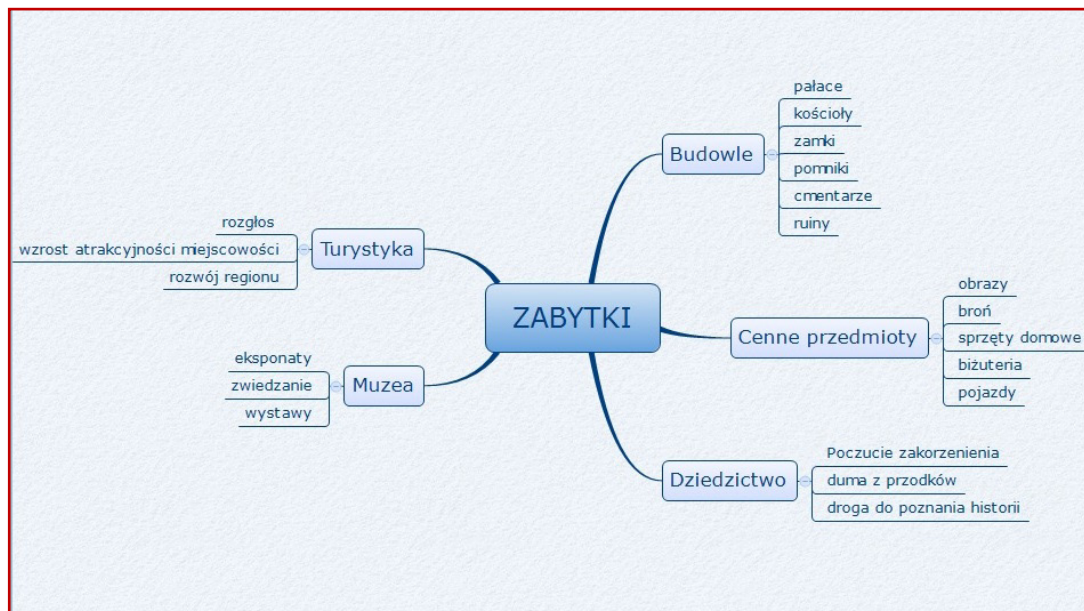
Część 1

1. Rozmowa wprowadzająca – skojarzenia uczniów z hasłem „zabytek”.

Nauczyciel pyta uczniów o to, jakie skojarzenia przychodzą im na myśl, gdy słyszą słowo „zabytek”. Uczniowie dzielą się swoimi skojarzeniami, a na zakończenie wspólnie tworzą notatkę, np. w formie mapy myśli. Jeśli podczas lekcji uczniowie mogą korzystać z komputerów i mają

podstawowe doświadczenia w tworzeniu mapy myśli, mogą stworzyć notatkę w takiej formie w programie komputerowym.

Przykładowa notatka w programie Xmind:

2. Prezentacja „Ochrona zabytków – jak i po co?” (załącznik nr 1)

Nauczyciel przedstawia prezentację wprowadzającą uczniów w problematykę związaną z ochroną zabytków w Polsce, skłaniającą do dyskusji i refleksji nad obecnością zabytków w przestrzeni współczesnego świata.

Część 2

KONKURS KLASOWY: Co ty wiesz o zabytkach?

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy. Uczniowie wykonują zespołowo kolejne zadania i prezentują efekty swojej pracy, a nauczyciel na bieżąco zapisuje aktualną punktację na tablicy.

Zadanie 1

Gra memo: Pomniki Historii

Nauczyciel układa na stoliku karty do gry (załącznik nr 2) obrazkami i napisami do dołu. Przedstawiciele grupy po kolei odwracają po dwie karty, tak by wszyscy mogli je zobaczyć. Gracze usiłują zapamiętać miejsce, na którym karta leży i rozpoznać, które zdjęcie pasuje do podpisu (np. zdjęcie zamku w Malborku i podpis: *Malbork – zespół zamku krzyżackiego*). Za każdą dopasowaną parę grupa zdobywa 1 punkt. Dopasowaną parę grupa odkłada na bok.

Zadanie 2

Krzyżówka (załącznik nr 3)

				Ś	R	E	D	N	I	O	W	I	E	C	Z	E						
							Z	A	B	Y	T	E	K									
						P	I	A	S	T	O	W	I	E								
							E	K	S	P	O	N	A	T								
						P	R	E	Z	Y	D	E	N	T								
							O	B	R	A	Z	Y										
											I	N	S	T	Y	T	U	T				
											U	N	E	S	C	O						
										R	E	K	O	N	S	T	R	U	K	C	J	A
						K	U	L	T	U	R	O	W	Y								
											A	R	C	H	E	O	L	O	G			

Punktacja:

5 punktów za rozwiązanie krzyżówki (0,5 punktu odejmujemy za każdy błąd)

0–2 punkty za wyjaśnienie hasła

1 punkt dodatkowo dla grupy, która jako pierwsza poprawnie rozwiąże krzyżówkę

Zadanie 3

Zabytki w malarstwie – karta pracy z obrazami (załącznik nr 4)

Uczniowie powinni nazwać zabytek przedstawiony na obrazie. Następnie wybierają jeden i opatrują humorystycznymi tekstami, korzystając z inspiracji grupy Sztuczne Fiołki. Jeżeli lekcja odbywa się w pracowni komputerowej, uczniowie mogą wykonać zadanie na komputerze. Jeśli nie mają dostępu do komputerów, wykonują zadanie na kartkach.

Punktacja: 2 punkty za właściwy podpis. Od 0 do 3 punktów za ciekawy tekst na obrazie.

Zadanie 4

Zabytki w filmie

Zadanie uczniów polega na rozpoznaniu, jaki zabytek został wykorzystany jako plener filmowy. Każda grupa otrzymuje po 2 punkty za zapisanie odpowiedniej nazwy oraz dodatkowy punkt za odgadnięcie tytułu filmu.

Można wykorzystać fragmenty filmów w serwisie YouTube.

Zagadka 1

Scena z filmu „Potop” (obrona Jasnej Góry).

<https://www.youtube.com/watch?v=rBQivoLLMfg> (minuta 7:56) – klip „Potop – najlepsze fragmenty filmu”.

Zagadka 2

Scena z filmu „Anioł w Krakowie” (Sukiennice).

<https://www.youtube.com/watch?v=ojWoTgfJEx8> (47 sekunda) – zwiastun filmu.

Zagadka 3

Scena z filmu „Krzyżacy” (Grunwald – pole bitwy).

https://www.youtube.com/watch?v=hoVY9ei_vSw&index=62&list=PLJW1QpRPJxKddqSmvxqhMU8HiEalO-L2o (początek filmu)

Zadanie 5

Zabytki w literaturze

Karta pracy – fragmenty tekstów literackich (**załącznik nr 5**).

Uczniowie mają odgadnąć, jakie zabytki zostały przedstawione w wybranych fragmentach powieści.

Każda grupa otrzymuje po 2 punkty za zapisanie odpowiedniej nazwy.

Zadanie 6

Zabytki w turystyce

Tworzenie plakatu reklamowego.

Zadanie dla grup:

Zaprojektujcie dla biura podróży plakat zachęcający do podróży po Polsce.

W zależności od możliwości technicznych plakat można wykonać w sposób tradycyjny lub zaprojektować komputerowo.

Punktacja: od 0 do 10 punktów, w zależności od bogactwa treści i estetyki wykonania

PODSUMOWANIE KONKURSU

Grupy prezentują swoje prace. Nauczyciel podlicza punkty i ocenia efekty pracy poszczególnych grup. Uczniowie dzielą się wrażeniami, oceniają atrakcyjność poszczególnych zadań.

Część 3

Nauczyciel przedstawia plan następnej lekcji związanej z tematyką zabytków: uczniowie będą tworzyć specjalne wydanie gazetki szkolnej poświęcone zabytkom.

„Burza mózgów”: uczniowie proponują, jakiego typu teksty literackie i publicystyczne można zamieścić w gazetce. Wszystkie pomysły zapisują na tablicy, na zakończenie rozważają funkcjonalność i atrakcyjność zgłoszonych propozycji.

ZADANIE DOMOWE

Zabytki w naszym regionie

Napisz list adresowany do Prezydenta RP, w którym przedstawisz argumenty za tym, by nadał tytuł „Pomnik historii” zabytkowi w waszym regionie.

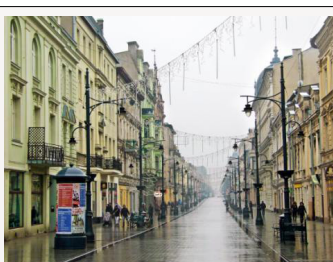
Załącznik nr 6 – wzór listu oficjalnego

ZAŁĄCZNIK NR 1.

PREZENTACJA (do pobrania jako załącznik)

ZAŁĄCZNIK NR 2.

KARTY MEMO

	<p>POMNIK HISTORII</p>	<p>POMNIK HISTORII</p>	<p>Łańcut – zespół zamkowo-parkowy</p>
<p>POMNIK HISTORII</p>	<p>Malbork – zespół zamku krzyżackiego</p>		<p>POMNIK HISTORII</p>
	<p>POMNIK HISTORII</p>	<p>POMNIK HISTORII</p>	<p>Ostrów Lednicki</p>
	<p>POMNIK HISTORII</p>	<p>POMNIK HISTORII</p>	<p>Kopalnia soli w Wieliczce</p>
<p>POMNIK HISTORII</p>	<p>Łódź – wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego</p>		<p>POMNIK HISTORII</p>

POMNIK
HISTORII

POMNIK
HISTORII

Warszawa – historyczny
zespół miasta z Traktem
Królewskim i Wilanowem

POMNIK
HISTORII

POMNIK
HISTORII

Wrocławska Hala Stulecia

POMNIK
HISTORII

Historyczny zespół
miasta Poznania

POMNIK
HISTORII

POMNIK
HISTORII

POMNIK
HISTORII

Srebrna Góra –
Twierdza Srebrnogórska

POMNIK
HISTORII

POMNIK
HISTORII

Toruń - Stare i Nowe Miasto

POMNIK
HISTORII

Kraków – historyczny
zespół miasta

POMNIK
HISTORII

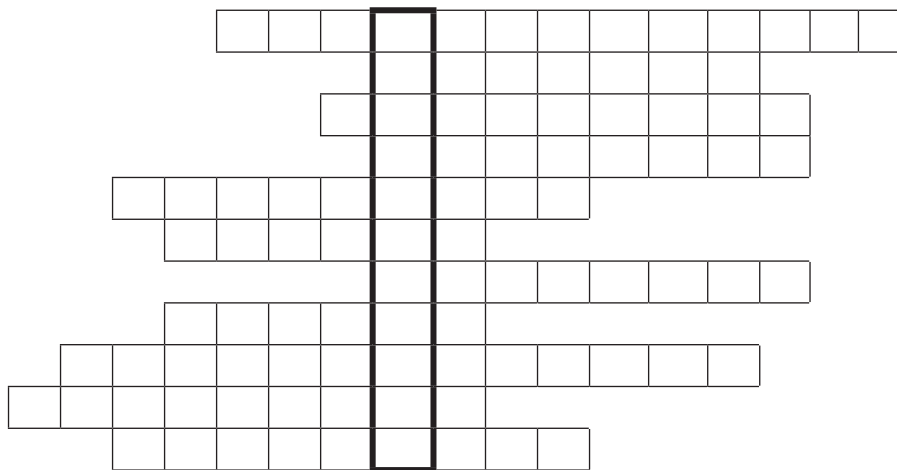
POMNIK
HISTORII

POMNIK
HISTORII

Grunwald – pole bitwy

ZAŁĄCZNIK NR 3.

Rozwiążcie krzyżówkę i objaśnijcie hasło.

HASŁO:

WYJAŚNIENIE HASŁA:

.....

PYTANIA

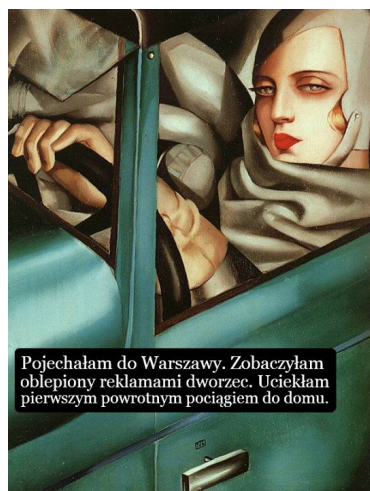
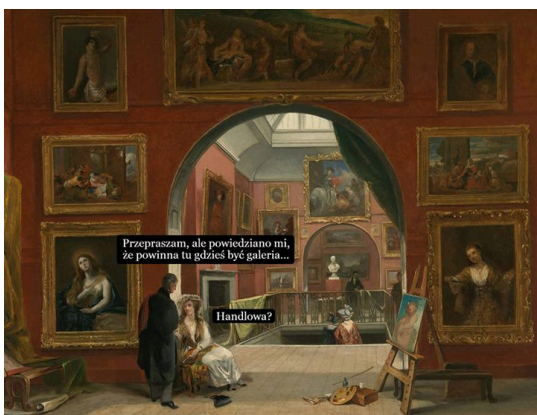
1. Epoka gotyku.
2. Wytwór działalności człowieka stanowiący świadectwo minionej epoki.
3. Dynastia, o której przypomina miecz Szczerbiec.
4. Cenny przedmiot muzealny.
5. Nadaje tytuł „Pomnik Historii”.
6. Zabytki malowane pędzlem.
7. Narodowy Dziedzictwa.
8. Tworzy listę Światowego Dziedzictwa.
9. Odtworzenie zniszczonego budynku lub jego detali.
10. Park – forma ochrony zabytków.
11. Naukowiec badający dawne kultury na podstawie wykopalisk.

ZAŁĄCZNIK NR 4.

A. Jakie polskie zabytki zostały ukazane na poniższych obrazach? Wpiszcie ich nazwy w wolne miejsca.

B. Korzystając z inspiracji grupy Sztuczne Fiołki (przykłady poniżej), uzupełnijcie wybrany obraz z zadania 3 A własnymi humorystycznymi tekstami.

Informacja o obrazach

- Berthold Franz Hellingsrath, *Długie Pobrzeże w Gdańsku*, za stroną http://www.gedanopedia.pl/gdansk/?title=HELLINGRATH_BERTHOLD_FRANZ
- Henryk Uziembło, *Barbakan*, za stroną <http://galeriakrakow.tumblr.com/post/27278679624/henryk-uziemb%C5%82o-1879-1949-barbakan-w>
- Bernardo Belotto zw. Canaletto, *Krakowskie Przedmieście*, za stroną http://www.canaletto_wawa.republika.pl/krak_przedm1.html
- I. Pinkas *Wawel*, za stroną: <http://www.wawel.net/malarstwo/krakowskie.htm>
- 5, 6 https://www.facebook.com/SztuczneFiolki/timeline?ref=page_internal

ZAŁĄCZNIK NR 5.

Jakie zabytki/miejscowości zostały opisane w poniższych fragmentach powieści?

Fragment 1

Przy budowie (...) bazyliki robotnicy pracowali dzień i noc. Dni były wciąż krótkie, jak tylko zapadał zmierzch, plac budowy roił się od ognisk i pochodni. (...) Teren bazyliki jest zaznaczony kamiennym fundamentem. Widać, jak będzie rozległa, widać rozmieszczenie przyszłych naw. Pośrodku stoi już niemal ukończone piękne martyrium, w którym spoczną święte szczątki Wojciechowe.

Bolesław, wiedząc na czym stoi, czyli że bazyliki mieć nie będzie, i jedyne, na co może postawić, to samo martyrium, rzucił rzeczywiście wszystko na jedną kartę. Chciał, by było królewskie. Barwą męczeństwa jest czerwień. Więc na Śląsku w kopalni piaskowca dzień i noc kuto unikalny, czerwony kamień. Jego pięknymi, gładzonymi płytami wyłożono całą zewnętrzną część martyrium. Unger był olśniony, bo barwa czerwonego piaskowca przypominała wyblakłą krew, i to według biskupa było porażające. Ale dla księcia to wciąż za mało (...) Nakazał przygotowanie srebrnych drzwi. A po ich bokach wykucie w doskonałym czerwonym piaskowcu dwóch idealnie dopasowanych prostokątnych zagłębień. Ich wymiary dokładnie odpowiadały... wymiarom złotych tablic, o których przygotowaniu przez cesarza dowiedzieli się od arabskich kupców. Bolesław był ciekaw, czy cesarz dozna małego zaskoczenia, widząc już na nie przygotowane miejsce.

Fragment 2

Zimna mgła otuliła miasto tumanem, ale opadała już widocznie, bo słońce wzbiwszy się w górę przeświecać zaczęło jak mały srebrny pieniążek, a szczyty najbliższych baszt: floriańskiej, sławkowskiej i miokołajskiej, majaczyły niepewnie szarymi zarysami swych spiczastych dachów.

W tumanie słyhać było ruch niezwykły, skrzypienie wozów i krzyk woźniców.

Krzych stał przed kłitką i patrzył na niezwykłe dla niego widowisko. Lekki powiew ruszył ze wschodu i zganiał mgłę ku Wiśle, odstaniając coraz rozleglejszy widok na pierścień murów i wałów, najeżony częstokołem, a tu i ówdzie basztami. W oddali, gdzieś na drugim krańcu, wyłaniał się z mgły górujący nad miastem (...) gród, pnąc się wieżami Hermanowej katedry w błękitniejące z każdą chwilą niebo.

Fragment 3

Wysokie, czerwono-brunatne mury z zębami strzelnic, potężne wieżycy obronne, bramy z kratownicami. Po kamiennych schodkach zszedłem w głąb fosy obronnej, stanowiącej dziś asfaltową stromą ulicę. Minąłem bramę zachodnią i na podwórzec katedralny dostałem się od strony południowej, przez główną bramę flankowaną półokrągłymi pięknymi basztami obronnymi. (...)

Ale każdego, kto zjawi się na dziedzińcu katedralnym, zanim przystąpi do oględzin katedry, wabią swym widokiem dwie potężne baszty. Pierwsza – w południowo-zachodnim narożu – to dzwonnica. W swej dolnej kondygnacji jest ona późnogotyckim, ośmiobocznym bastionem o murach siedmiometrowej grubości. Nazywają ją „oktogonem”. Wzniesiono ją niegdyś jako pomieszczenie dla dział fortecznych. Znacznie później, bo w drugiej połowie siedemnastego wieku, biskup Radziejowski postawił na oktogonie czworokątną wieżę barokową z przeznaczeniem na dzwony. A w północno-zachodnim narożu stoi inna wieża, o zupełnie odmiennym charakterze. Wysoka, silna, wyniosła, zakończona spiczastym dachem – znana jest chyba każdemu człowiekowi w Polsce z ilustracji lub reprodukcji malarskich. To przecież słynna wieża Kopernika. Jak mówi tradycja ustna, tutaj mieszkał Kopernik, tu miał swoją pracownię, z tej wieży patrzył nocami w gwiazdy i tu dokonał swego wielkiego odkrycia.

Źródła:

1. E. Cherezińska, *Gra w kości*, Wyd. Zysk i Spółka, Poznań 2010.
2. K. Bunsch, *Wawelskie wzgórze*, Kraków 1985.
3. Z. Nienacki, *Pan Samochodzik i zagadki Fromborka*, Wrocław 2010.

ZAŁĄCZNIK NR 6.**Szablon listu**

imię, nazwisko nadawcy

adres nadawcy

miejsowość, data

Adresat

funkcja

adres

zwrot grzecznościowy do adresata

treść listu

lista załączników

podpis